

Invandringens konsekvenser för ekonomisk tillväxt

Maria Eriksson
Frilansskribent
Chefredaktör Svensk Tidskrift

Stefan Fölster
Chef för Reforminstitutet
Adj. Professor i Nationalekonomi vid KTH

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
<i>"Invandring innebär en stor belastning på statsbudgeten"</i>	3
<i>"Invandring utgör en förlust för mottagarländerna"</i>	3
<i>"Invandring är dåligt för infödda på arbetsmarknaden"</i>	4
Inledning	5
De statsfinansiella effekterna av invandring	7
Vilka är de bredare tillväxteffekterna?	10
<i>Invandrade företagare kan skapa jobb även åt svenskfödda</i>	10
<i>Invandring kan lösa kompetensbrist</i>	12
<i>Invandring kan bidra till ökad export</i>	14
<i>Invandring kan bidra till en ökad specialisering på arbetsmarknaden</i>	15
<i>Invandring kan överbrygga tillfällig arbetskraftsbrist</i>	16
<i>Riksbanken kan hålla lägre ränta när toppar i arbetskraftsbrist undviks</i>	17
<i>Invandring kan påverka innovationstakten</i>	17
<i>Andra bredare negativa tillväxteffekter?</i>	18
Internationell forskning om bredare tillväxteffekter	20
<i>Internationella jämförelser</i>	22
<i>Jämviktsstudier</i>	26
Slutsatser	31
Referenser	32

Sammanfattning

I den här rapporten bemöts främst uppfattningen att invandring utgör en kostnad för mottagarländerna. Utifrån internationell empirisk forskning besvaras några vanliga, men felaktiga, föreställningar om invandring formulerade som påståenden nedan.

“Invandring innebär en stor belastning på statsbudgeten”

Generellt är de statsfinansiella effekterna av invandring små och huruvida de är negativa eller positiva beror till stor del på hur väl arbetsmarknaden tar emot invandrade. Det bekräftas både av svensk forskning, främst Jan Ekbergs studier, och av OECD:s analys i organisationens International Migration Outlook 2013. Ekberg uppskattar den statsfinansiella effekten till under en procent av BNP och huruvida den är positiv eller negativ beror på invandringens storlek, ålderssammansättning och integration på arbetsmarknaden. OECD lyfter i sin jämförande analys fram Sverige som ett av de OECD-länder som skulle vinna mest på ett ökat arbetsmarknadsdeltagande bland invandrade.

“Invandring utgör en förlust för mottagarländerna”

Att bara fokusera på de statsfinansiella effekterna av invandring ger ett alltför snävt perspektiv när det gäller att besvara frågan om hur ett lands ekonomi påverkas av invandring. De bredare tillväxteffekter som invandringen kan ge upphov till riskerar då att missas. Dessa effekter uppkommer bland annat av att invandring kan bidra till ökad export, ökad specialisering på arbetsmarknaden samt att motverka kompetensbrist och mer allmän arbetskraftsbrist. Det finns ett antal aktuella internationella studier som visar på positiva tillväxteffekter av invandring. Färre studier är gjorda specifikt för Sverige, men i föreliggande rapport redovisas bland annat en studie av de breda tillväxteffekterna som undersöker hur migration påverkar såväl mottagar- som sändarländer, och som uppskattar att Sverige utan invandring skulle ha drygt 3 procent lägre löner på arbetsmarknaden.

“Invandring är dåligt för infödda på arbetsmarknaden”

Ofta antas att ett inflöde av arbetskraft missgynnar de som redan finns på arbetsmarknaden genom en utträngningseffekt. Även om det finns en sådan effekt kan den motverkas av den ökade produktivitet som invandringen ger upphov till. Ungefär på samma sätt som en ökad internationalisering visserligen riskerar att slå ut vissa typer av jobb men samtidigt skapar förutsättningar för andra jobb att växa fram. I den här rapporten redovisas bland annat en studie som pekar på en tydlig sysselsättningseffekt av en ökad andel icke-infödda inom olika branscher i USA:s tillverkningsindustri. En enprocentig ökning av andelen invandrade inom en bransch ökar den totala sysselsättningen med närmare fyra procent. Vi redogör också för en svensk studie som visar att flyktinginvandringen inte har påverkat infödda svenskars möjligheter på arbetsmarknaden, däremot har den haft negativa effekter för sannolikheten att tidigare invandrade från låg- och medelinkomstländer har ett arbete.

Inledning

Den svenska debatten, och även forskningen, om invandringens effekter har framförallt fokuserat på rent statsfinansiella effekter som invandrare ger upphov till genom sina egna skattebetalningar och uttag ur välfärdssystemen. Invandrade har en högre arbetslöshet och högre frekvens av andra sociala problem än den infödda befolkningen. Av det är det lätt att dra en, möjligen felaktig, slutsats att invandringens effekter för ett land eller en ort måste vara negativa.

Kruxet är att negativa effekter av invandring syns hos en del, framförallt nyanlända, invandrade själva. Flera av de positiva effekterna däremot är mer utspridda och påverkar även infödda. I Älmhult har till exempel åtskilliga svenskar jobb därför att Ikea kan rekrytera kvalificerade medarbetare utomlands. Att arbetsgivare kan lösa akut arbetskraftsbrist med hjälp av invandrade kan vara en förutsättning för att kunna producera eller investera i Sverige. En sådan invandring för att möta arbetskraftsbrist kan visserligen dämpa nominella löneökningar under en högkonjunktur, men kan samtidigt leda till en bättre reallöneutveckling eftersom inflationstoppar undviks. Riksbanken kan då hålla en lägre genomsnittlig ränta över tid eftersom risken för inflationsspiraler minskar. Dessa och andra sysselsättningshöjande effekter av invandring på makronivå beaktas inte om man bara jämför invandrades ekonomi med svenskföddas.

Ett viktigt skäl till att granska bredare tillväxteffekter av invandring är att några av världens mest ekonomiskt framgångsrika länder har haft en mycket stor invandring. Jämte Australien och Luxemburg är Schweiz ett av de OECD-länder som har högst andel invandrade. Tjugosju procent av den arbetsföra befolkningen är född utomlands.¹ En del av dessa kommer från andra OECD-länder, inte minst Italien som länge varit ett viktigt invandrarland till Schweiz. Idag kommer exempelvis var sjätte invandrad från forna Jugoslavien.² Schweiz har också varit ett viktigt asylland och på 1990-talet tog man emot fler asylsökande per capita än något annat OECD-land.³ Fortfarande är andelen asylsökande hög, även om den minskat sedan 1990-talet,

¹ Liebig m fl (2012), s 5. Eller 23,5 procent av den totala befolkningen jämfört med 15 procent i

² Liebig m fl (2012), s 10.

³ Liebig m fl (2012), s 21.

och man tar framför allt emot invandrade från Afrika.⁴ En betydande del utgörs också av anhöriginvandring.⁵

Under de senaste åren har Schweiz bromsat invandringen. Icke desto mindre har Schweiz, trots den tidigare mycket omfattande invandringen, och tidvis även ett högt asylmottagande, Europas högsta sysselsättningsgrad. Schweiz har inte heller tummat på välfärden. Skatterna är visserligen relativt låga, men sjukvården och skolan är i världsklass och tillgängliga för alla.

Exempel som Schweiz reser således frågan hur invandring och ekonomisk utveckling hänger ihop. Är detta ett undantag? Kan invandring ge mer positiva breda tillväxteffekter än vad den smala litteraturen om fiskala konsekvenser antyder? Vilka negativa breda tillväxteffekter kan finnas? Vad säger forskningslitteraturen?

I detta paper beskrivs inledningsvis kort hur forskningen om direkta statsfinansiella effekter har angripit frågan. I huvudsak beräknas för svensk del ofta små negativa effekter. Därefter exemplifieras mekanismerna bakom de olika bredare tillväxteffekterna. Till slut beskrivs den växande internationella empiriska forskningslitteraturen om sambandet mellan invandring och ekonomisk tillväxt. Ett tjugotal studier beskrivs. Ett vanligt resultat i dessa studier är att invandring har små men positiva effekter för ekonomisk tillväxt, även i Sverige. Det tyder på att de bredare tillväxtemekanismerna som invandring ger upphov till spelar roll, och att invandringens ekonomiska effekter därför inte bara kan värderas utifrån de direkta statsfinansiella effekter som en invandrare ger upphov till själv.

⁴ Arbetskraftsinvandring har spelat en viktig roll som "buffert" på arbetsmarknaden, till exempel blev detta tydligt efter oljekrisen på 1970-talet när många gästarbetare lämnade landet. Men i relation till den övriga invandringen är detta trots allt en liten kategori. Den största andelen invandrade kommer idag som arbetskraftsinvandrade eller tack vare den fria rörligheten inom EES. (Liebig m fl (2012), sid. 19).

⁵ Liebig m fl (2012), s 21.

De statsfinansiella effekterna av invandring

Det finns olika sätt att mäta de ekonomiska effekterna av invandring. Ett är att se på hur de offentliga finanserna påverkas av det tillskott i form av exempelvis skatter och utgifter, exempelvis bidrag, som varje invandrad själv betalar in eller får ut. Det är också denna statsfinansiella effekt som diskuteras mest i den svenska invandringsdebatten, trots att de bredare tillväxteffekterna, inte minst på längre sikt, är mer intressanta.

I OECD:s International Migration Outlook 2013 presenterar organisationen för första gången en jämförande analys av de statsfinansiella effekterna av invandringen till OECD-länder i Europa, jämte Australien, USA och Kanada. Överlag är effekterna små i relation till BNP och i genomsnitt ligger de nära noll. De olika metoderna som OECD använder visar sällan på effekter – positiva eller negativa – över 0,5 procent av BNP ett givet år.⁶ Invandrades deltagande i arbetsmarknaden är det som främst avgör vilka effekter invandringen får. OECD lyfter fram Sverige – tillsammans med Frankrike och Belgien – som det land som skulle vinna mest på ett ökat arbetsmarknadsdeltagande bland invandrade.⁷

Det finns ett antal svårigheter förknippade med studier av detta slag och olika avvägningar kan göras. Ska bara invandrade räknas in eller även deras barn för att se effekter av invandring på lång sikt? Vilka offentliga utgifter ska räknas in? Kostnaderna för exempelvis försvar kan antas påverkas marginellt av en ökad befolkning. Och så vidare.

OECD (2013) använder en statisk modell där invandrades bidrag till skatte- och socialförsäkringssystemet vägs mot deras utnyttjande av transfereringar och offentliga tjänster vid en viss specifik tidpunkt. I genomsnitt under åren 2007-2009 visar sig invandrarhushåll ha bidragit positivt till statskassan i de flesta OECD länder. Detta gäller även Sverige, även om nettobidraget ligger nära noll.⁸ Däremot kan man se att detta ökat från 2007/2008 till 2010, möjligen som en följd av ökad arbetskraftsinvandring.⁹ Den sammanlagda fiskala nettoeffekten av invandringen uppskattas för Sveriges del ligga på 0,2 procent av BNP.¹⁰ Om däremot kollektiva nyttigheter, som exempelvis infrastruktur (men inte försvar), tas med i kalkylen och fördelas per invånare blir nettobidraget negativt, -0,57 procent av BNP.¹¹

⁶ OECD (2013), s 128.

⁷ OECD (2013), s 129.

⁸ OECD (2013), s 147.

⁹ OECD (2013), s 150.

¹⁰ OECD (2013), s 159.

¹¹ OECD (2013), s 159.

En viktig faktor är förstås, vilket redan nämnts, invandrades deltagande på arbetsmarknaden. Om invandrade hade samma sysselsättningsgrad som inrikesfödda i Sverige uppskattar OECD att Sveriges BNP skulle öka med 0,5 procent (genomsnitt för åren 2007-2009).¹²

I detta sammanhang bör påpekas att Sveriges officiella statistik om sysselsättning bland invandrade som ligger till grund för flera av studierna tenderar att underskatta sysselsättningsgraden bland invandrade.¹³ Orsaken till det är att åtskilliga personer som är registrerade som invandrade till Sverige har flyttat ut igen utan att anmäla detta till Skatteverket. Det drar ner den uppmätta sysselsättningsgraden.

OECD-rapporten diskuterar också skillnader mellan olika typer av invandring – vilket också påverkar jämförelser mellan länder. Arbetskraftsinvandring är exempelvis generellt sett mer lönsam ur statens perspektiv. Detta är i sig inte förvånande eftersom flyktinginvandring eller anhöriginvandring i första hand har andra mål än att bidra till statskassan. Men den sammanfattande slutsatsen blir ändå att invandring varken är något stort hot mot eller någon universallösning för de offentliga finanserna.¹⁴

Jan Ekberg är den forskare som gjort de flesta studierna om statsfinansiella effekter av invandring i Sverige. I den senast publicerade (Ekberg 2011) används en dynamisk modell för att studera framtida effekter av invandring baserat på SCB:s prognoser för framtida invandring och Långtidsutredningens prognoser för Sveriges ekonomi. Ekbergs slutsatser ligger i linje med de i OECD (2013) såtillvida att de inte förutspår några dramatiska ekonomiska effekter av invandringen. Den statsfinansiella effekten uppskattas de flesta år ligga under en procent av BNP, vare sig den är positiv eller negativ. Inom detta intervall varierar den beroende på invandringens storlek, ålderssammansättning och integration på arbetsmarknaden.¹⁵

En nyligen publicerad brittisk studie (Dustmann och Frattini 2013) undersöker de statsfinansiella effekterna av invandring i Storbritannien från 1995 till 2011. De finner att invandrade i mindre utsträckning än infödda mottar olika statliga bidrag och subventioner. Personer från andra EES-länder faller bäst ut och ger ett positivt statsfinansiellt bidrag, till skillnad från såväl infödda som personer utanför EES. När endast de invandrade som kommit efter år 2000 studeras har invandrade från båda geografiska grupperna bidragit positivt till

¹² OECD (2013), s 153.

¹³ Detta förklaras mer utförligt av Gerdes och Wadesjö (2010).

¹⁴ OECD (2013), s 161.

¹⁵ Ekberg (2011), s 103.

statskassan.¹⁶ Det stämmer överens resultaten från Sriskandarajah, Cooley och Reed (2005), som kom fram till att invandrade i Storbritannien ger ett större nettobidrag till statskassan än infödda och att detta bidrag har ökat under 2000-talet.¹⁷

De brittiska resultaten är inte direkt överförbara till Sverige som haft en annan sammansättning av invandringen. Men de illustrerar att invandring kan ha olika effekter beroende på sammansättning och hur lätt invandrade kommer i arbete.

Som vi nämnde tidigare finns det offentliga utgifter som påverkas mycket lite av att befolkningen ökar. Istället innebär invandringen att kostnader för exempelvis försvar kan slås ut på fler individer. Därigenom kan invandringen samtidigt innebära en ”betydande, implicit besparing” för den inhemska befolkningen, resonerar Dustmann och Frattini.¹⁸ Sammantaget innebär det att invandringen till Storbritannien efter år 2000, i synnerhet den från EES-länder har ”bidragit till att reducera skattebördan för infödda arbetare”.¹⁹

¹⁶ Dustmann och Frattini (2013), s 4.

¹⁷ Sriskandarajah m fl (2005), s 12.

¹⁸ Dustmann och Frattini (2013), s 5.

¹⁹ Dustmann och Frattini (2013), s 5.

Vilka är de bredare tillväxteffekterna?

Studierna av de statsfinansiella effekterna av invandring som diskuterades i föregående avsnitt tar endast hänsyn till de skatter en person själv ger upphov till och de utgifter som denne tar i anspråk. En grundläggande insikt inom nationalekonomin är emellertid att många företeelser ger upphov till så kallade ”externa effekter” som till exempel kan påverka skattebetalningar hos infödda. Eller som direkt gör nytta för andra människor, utöver de statsfinansiella effekterna. Externa effekter kan naturligtvis vara negativa lika väl som positiva. Vilka som överväger är således en empirisk fråga.

En del av dessa effekter är icke-ekonomiska. För en svensk som blivit kär i en utlänning kan till exempel möjligheten för denna ”anhöriginvandrare” att flytta till Sverige vara rätt väsentlig för livsglädjen.

I detta papper beskriver vi emellertid endast de olika kanalerna genom vilken invandring kan ge upphov till ekonomiska effekter, eller ökad eller minskad tillväxt, hos den inhemska befolkningen, utöver effekter genom invandrades egna skattebetalningar och anspråk på offentliga utgifter.

Invandrade företagare kan skapa jobb även åt svenskfödda

Milan Rupertsson kom till Sverige från Kongo 2010. Efter ett år i Sverige startade hon bolaget Ifab AB, som arbetar med avverkning och skogsskötsel.²⁰ Första verksamhetsåret hade företaget en omsättning på 2,5 miljoner kronor och anställer flera personer. Hon fick Stiftelsen Internationella Företagarföreningens pris Årets Nybyggare 2013. Prispengarna på 100 000 kronor ska Milan investera i företaget; hon har precis startat upp verksamhet på annan ort.²¹

Karima Tice från Somalia driver hemtjänstföretaget Aman Care sedan 2008. Tre år senare blev hon utsedd till årets företagare i Stockholms län och idag har företaget ett 80-tal anställda. En del av affärsidén är att erbjuda hemtjänst på brukarnas modersmål. Idag har Karima också startat ett företag som heter Asylum Care som hjälper asylsökande med vägar in i det svenska samhället och Green Global Sweden AB, ett konsultföretag som hjälper företag som vill ge sig in på nya marknader.

Akbar Seddigh kom till Sverige 1963 från Iran. Han har grundat och leder det medicintekniska företaget Ortivus som har 20 anställda och är listat på NASDAQ OMX. Företaget tillhandahåller kommunikationssystem till ambulanser och sjukhus. En stor del av produktionen går på export.

²⁰ Sveriges radio (2013).

²¹ Hugo (2013).

Det här är bara några exempel på de företag som drivs av invandrade i Sverige. År 2012 startades ungefär 69 000 nya företag i Sverige, vart femte (20 procent) av dessa leddes av en person med utländsk bakgrund, det vill säga en person född utomlands eller med två föräldrar födda utomlands.²² Tretton procent av de befintliga småföretagen leds av personer med utländsk bakgrund.²³

En del av dessa företag och den sysselsättning de skapar kan konkurrera ut befintliga jobb, eller skapa jobb som annars hade skapats i alla fall av befintliga företag. Det ger upphov till negativa externa effekter av invandring som ofta uppmärksammas.

Mot dessa står emellertid positiva externa effekter. En del invandrarföretagare skapar rimligtvis också jobb åt svenskar som annars skulle ha varit arbetslösa, och utan att tränga ut andra jobb. Och en del skapar jobb som lockar människor från befintliga jobb genom att ha högre produktivitet och kunna betala högre löner. Det är exempel på positiva externa effekter.

Enligt en studie gjord av Företagarna (2010) är invandrade som driver företag mer positivt inställda till tillväxt i sitt företag. Bara 19 procent av de tillfrågade företagen med utländsk bakgrund vill att deras företag ska fortsätta vara litet, medan motsvarande siffra för samtliga tillfrågade är 30 procent.²⁴

Invandrade startar oftare än personer med svensk bakgrund företag inom kategorierna *Personliga och kulturella tjänster* – hit räknas restauranger – (23,9 procent jämfört med 5,7 procent) *Vård och omsorg* (7,7 procent att jämföra med 3,5 procent). Däremot är de underrepresenterade i branscher som *Jordbruk, skogsbruk, fiske* och i *Byggverksamhet*.²⁵

Företag som drivs av invandrade har något högre tillväxt än företag i allmänhet, enligt en studie gjord av SCB i samarbete med Ratio. För företag som drivs av barn till invandrade är tendensen ännu tydligare. Detta tycks till och med vara en något viktigare faktor än att komma från en företagsfamilj.²⁶ ”Det kanske mest intressanta resultatet är det i samtliga tillväxtmodeller som studerats finns en positiv och signifikant effekt av att ett företag leds av en person som är andra generationens invandrare.”²⁷

²² Tillväxtverket (2013), s 10.

²³ Tillväxtverket (2013), s 8.

²⁴ Efendic m fl (2012) s 61.

²⁵ Efendic m fl (2012) s 67.

²⁶ Efendic m fl (2012) s 76.

²⁷ Efendic m fl (2012) s 83.

I sin analys kommer forskarna fram till att ”även om invandrades företag generellt är mindre så tenderar de att växa snabbare än de företag med en företagsledare som har svensk bakgrund. Detta gäller specifikt företag drivna av andra generationens invandrare”.²⁸

Sammantaget är det svårt att kvantifiera i vilken utsträckning företagare som har invandrat skapar jobb åt svenskar som inte skulle kommit till i alla fall. Men nettoeffekten fångas upp av studier som vi beskriver längre ned som skattar invandringens sammanlagda effekter för tillväxt.

Invandring kan lösa kompetensbrist

*Dice är ett svenskt dataspelsföretag känt för sitt succéspel som sålt i mer än 30 miljoner exemplar världen över. Företaget har 250 anställda från 16 länder, såväl EU-länder som länder utanför EU. Möjligheten att rekrytera talanger, med kompetens som inte finns i Sverige, från andra länder har varit viktig för att företaget ska kunna växa.*²⁹

Att svenska företag kan rekrytera invandrade är ibland en förutsättning för att jobben för svenskfödda kan vara kvar, eller en förutsättning för en snabbare produktivitetsutveckling. Denna positiva effekt ska självfallet ställas mot en möjlig negativ effekt, nämligen att några infödda blir utkonkurrerade. Återigen fångas nettot i flera av de empiriska studierna som vi beskriver längre ned.

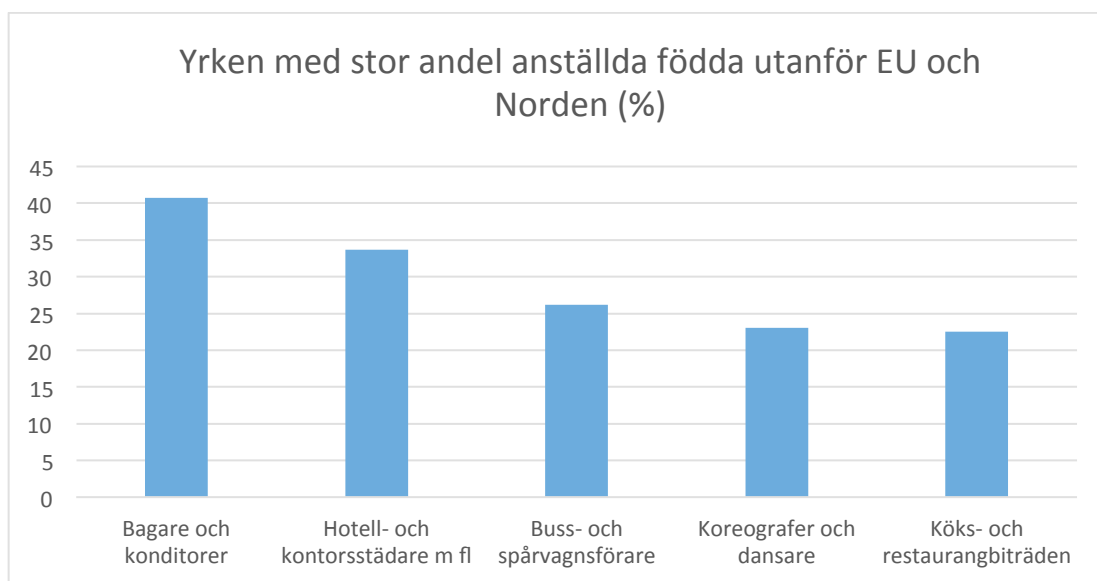
Kompetensbrist kan också leda till att tjänster inte utförs alls, och att kostnader trissas upp. Utan ett starkt inflöde av utländska läkare, skulle till exempel åtskilliga behövt förlita sig på stafettläkare med högre kostnader, vilket kan bidra till totalt sett minskad vård.

Vissa yrken är starkt beroende av arbetskraft från länder utanför EU och Norden. Det gäller till exempel bagare och konditorer (41 %), hotell- och kontorsstädare (34 %), buss- och spårvagnsförare (26 %), koreografer och dansare (23 %) och köks- och restaurangbiträden (23 %).³⁰

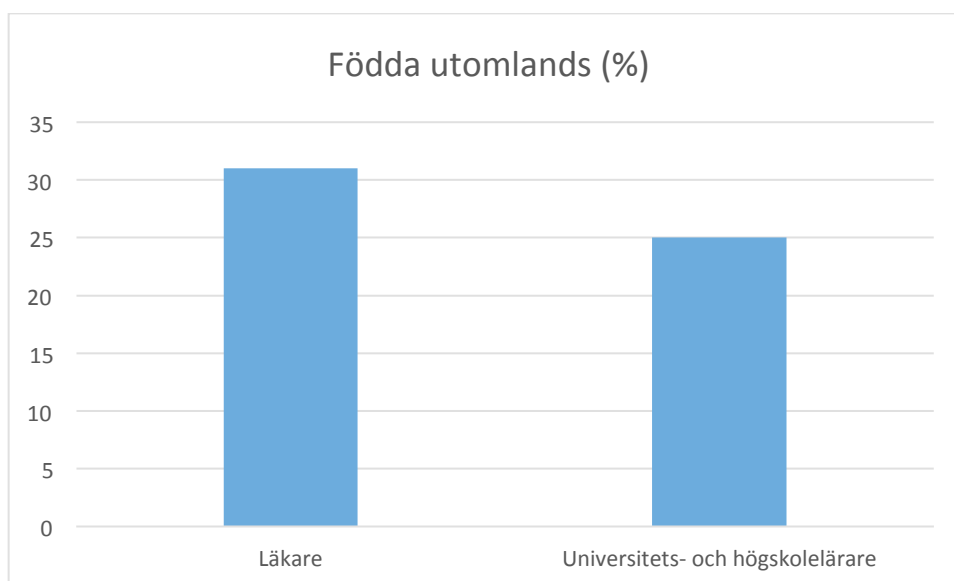
²⁸ Efendic m fl (2012) s 77.

²⁹ Ceder (2010).

³⁰ SCB (2012).

Men det finns också akademikeryrken där inslaget av utrikesfödda är mycket stort. Nästan en tredjedel (31 procent) av alla läkare är utrikesfödda, att jämföra med den totala andelen utrikesfödda på arbetsmarknaden som är 13 procent (statistiken gäller 2011).³¹ För universitets- och högskolelärare är siffran 25 procent.³²

Utöver att många läkare är födda utomlands har också en stor andel fått sin utbildning i andra länder. Det senaste decenniet har det utfärdats fler läkarlegitimationer till personer med utländsk utbildning än med svensk läkarutbildning.³³ Detta inkluderar dock även de infödda svenskar som väljer att utbilda sig i ett annat land.

³¹ SCB (2013), s 6.

³² SCB (2013), s 6.

³³ Socialstyrelsen (2013), s 31.

I Sverige finns till exempel 653 läkare utbildade i Irak och 370 som fått sin utbildning i Ryssland (år 2010).³⁴ Detta innefattar bara de läkare som har ett känt svenskt personnummer, vilket innebär att de verkliga siffrorna sannolikt är ännu högre. Den stora andelen utlandsfödda läkare avhjälper en del av den läkarbrist som under flera år varit ett problem i Sverige. Det gäller särskilt specialistläkare. Enligt Socialstyrelsen bedömer samtliga landsting att efterfrågan överstiger tillgången för samtliga kategorier specialistläkare.³⁵

”Migration, kompetensanvändning och utbildningsdimensionering är som tidigare diskuterats tre viktiga komponenter för att få en bättre balans på arbetsmarknaden”, enligt Socialstyrelsen.³⁶

Också när det gäller tandläkare är efterfrågan större än tillgången, enligt Socialstyrelsen. ”Socialstyrelsens senaste prognos visar att det krävs antingen en utökning av antalet utbildningsplatser eller en ökad nettoimmigration för att år 2025 nå ungefär samma tillgång som år 1995.”³⁷

Invandring kan bidra till ökad export

Att en ökad andel invandrade i ett företag kan bidra till ökad handel med utlandet verkar sannolikt eftersom de kan bidra med kunskap om andra länder och nätverk av olika slag. Detta antagande styrks också av forskning utförd av Magnus Lodefalk och Andreas Hatzigeorgiou, vid Örebro respektive Lunds universitet. De har studerat 12 000 företag med sammanlagt 600 000 heltidsanställda i Sverige under perioden 1998-2007. Slutsatsen är att den firma som anställer en ytterligare invandrad ökar sin export till respektive import från personens hemland med 0,9 respektive 0,7 procent. De finner också att kopplingen är större för mindre företag och att resultaten är starkare för mer nyligen invandrade.³⁸

Utöver att bidra med ökade kunskaper om språk, kultur och näringsliv i sina hemländer kan invandrade främja förtroendet mellan köpare och säljare i olika länder, menar Lodefalk och Hatzigeorgiou.³⁹ De hävdar att det även på nationell nivå går att se positiva effekter av invandring. Sverige handlar mer med stora invandrarländer. En tioprocentig ökning av antalet

³⁴ Socialstyrelsen (2013), s 30.

³⁵ Socialstyrelsen (2013), s 70.

³⁶ Socialstyrelsen (2013), s 71.

³⁷ Socialstyrelsen (2013), s 8.

³⁸ Lodefalk (2013), sid. 27-28.

³⁹ Hatzigeorgiou och Lodefalk (2012), s 45.

invandrade från ett land går att relatera till en sexprocentig ökning av exporten till samma land.⁴⁰

Dessa resultat stämmer väl överens med studier från andra länder. Forskning om USA, Kanada, Storbritannien och Spanien har påvisat att migrationen har gynnat dessa länders handel med invandrarländer.⁴¹

Invandring kan bidra till en ökad specialisering på arbetsmarknaden

En av de stora fördelarna med internationell handel är att det möjliggör specialisering. Marknaden blir större vilket bland annat ger skalfördelar och möjligheter till ökad arbetsdelning. Teoretiskt kan invandring väntas bidra till ökad specialisering på motsvarande sätt. Det finns också empiriskt stöd för att så är fallet.

Peri och Sparber (2009) visar till exempel att ett inflöde av invandrade med lägre utbildning i USA har inneburit att dessa i högre grad inriktar sig mot manuellt arbete medan den infödda befolkningen på motsvarande utbildningsnivå inriktar sig mer mot kommunikativa uppgifter. Det ökar effektiviteten på arbetsmarknaden. Att de två grupperna på detta sätt inte konkurrerar med varandra kan också vara en förklaring till att lönerna för de infödda inte har påverkats neråt av invandringen på ett sätt som man skulle kunna tro.

Centralbanken i Texas visar i en nygjord studie på resultat i linje med detta. Delstaten Texas har ökat sin utrikesfödda befolkning från 1,5 miljoner 1990 till 4,3 miljoner idag. Det är med andra ord en ganska kraftig invandring. Dessutom har två tredjedelar av dessa ingen studentexamen och hälften uppskattas vara illegala invandrade. Men det spelar mindre roll så länge gruppen invandrade ser annorlunda ut än de infödda. Då kommer specialisering att uppstå på ungefär det sätt som Peri och Sparber beskriver ovan. Invandringen ökar utbudet av varor och tjänster som kompletterar snarare än konkurrerar med det som produceras av den infödda befolkningen vilket har inneburit en årlig vinst på mellan tre och sju miljarder dollar för delstaten.⁴²

⁴⁰ Hatzigeorgiou och Lodefalk (2012), s 50.

⁴¹ Hatzigeorgiou och Lodefalk (2012), s 49-50.

⁴² Tett (2013).

En spansk studie noterade ett liknande mönster. Spanien har haft en mycket hög invandring under senare år och där noterades en ännu större specialiseringseffekt än i USA. Att en stor del av de invandrade dessutom kommer från spanskspråkiga länder – och därför inte har den språknackdel som exempelvis mexikaner har i USA – tyder på att skillnader i språkkunskaper inte kan vara den enda faktorn bakom specialiseringsprocessen.⁴³

Invandring kan överbrygga tillfällig arbetskraftsbrist

De två ovan beskrivna mekanismerna handlar om hur invandring kan ge kompetenstillkott där det finns en långvarig brist, och därmed bidra till att komplettera den kompetens som arbetsgivare behöver för att kunna producera i Sverige.

Det finns emellertid en särskild poäng med att invandring också kan lösa tillfälliga bristsituationer även på områden där det kanske inte finns någon kompetensbrist långsiktigt över konjunkturcykeln. För en arbetsgivare är arbetskraftsbrist under en efterfrågetopp ett viktigt riskmoment, eftersom man riskerar att inte kunna leva upp till sina avtal.

Sverige har en historia av arbetskraftsinvandring under konjunkturtoppar. När ekonomin växte efter kriget uppstod ett efterfrågeöverskott på arbetskraft som möttes med en omfattande invandring av arbetskraft.⁴⁴

Två gånger per år gör Arbetsförmedlingen intervjuundersökningar med arbetsgivare. Hösten 2012 uppgav 24 procent av de tillfrågade att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering.⁴⁵ Detta innebär bland annat att företag minskar sin produktion, tvingas tacka nej till order eller väntar med att expandera. Var femte arbetsgivare uppgav att de minskade sin produktion/service och lika många att de tackade nej till order på grund av arbetskraftsbrist. Fjorton procent hade väntat med att expandera.⁴⁶

Yrkesgrupper där arbetskraftsinvandringen har gjort en märkbar skillnad (i andel av de anställda) och bidragit till att avhjälpa en bristsituation är dataspecialister (10 451 beviljade

⁴³ Amuedo-Dorantes och de la Rica (2011).

⁴⁴ Arbetsförmedlingen (2013), s 5.

⁴⁵ Arbetsförmedlingen (2013), s 6.

⁴⁶ Arbetsförmedlingen (2013), s 8-9.

arbetstillstånd 2009-2012), slaktare/bagare/konditorer (1098 beviljade arbetstillstånd 2009-2012). Många civilingenjörer och ingenjörer har också rekryterats.⁴⁷

Arbetsförmedlingen pekar också på att arbetstillstånden inom yrken som karaktäriseras som bristyrken är av mer temporär karaktär.⁴⁸ Detta indikerar att arbetskraftsinvandringen därmed bidrar till att lösa tillfälliga efterfrågetoppar.

Riksbanken kan hålla lägre ränta när toppar i arbetskraftsbrist undviks

Som vi har sett kan invandring fungera som en buffert på arbetsmarknaden. Utan denna möjlighet att överbrygga bristen på arbetskraft drivs nominella löner upp för mycket under en konjunkturtopp. Det leder i sin tur till ökad inflation och sämre reallöneutveckling. För att motverka detta tvingas Riksbanken att höja styrräntan, vilket minskar investeringar och sysselsättning på andra håll i ekonomin.

Spanien har under de senaste decennierna haft en mycket stor invandring och där syns just hur invandringen kan fungera som buffert, enligt en spansk studie från 2008. Under åren 1995-2006 minskade arbetslösheten med 15 procentenheter och ändå var inflationen i stort sett konstant. Utan invandringen räknar forskarna med att inflationen hade stigit med 2,5 procentenheter årligen.⁴⁹

Andra studier fokuserar på att invandring kan bidra till lägre priser, och lägre därmed inflation. Se till exempel Zachariadis (2012) och Lach (2007).

Invandring kan påverka innovationstakten

I USA är en markant del av personer med examina inom teknik och naturvetenskap invandrade. År 2000 var till exempelvis 47 procent av alla med en doktorandutbildning inom

⁴⁷ Arbetsförmedlingen (2013), s 12.

⁴⁸ Arbetsförmedlingen (2013), s 13.

⁴⁹ Bentolila m fl (2008).

dessa områden invandrade.⁵⁰ Dessutom hade en fjärdedel av de teknikföretag som etablerades mellan 1995 och 2005 minst en grundare med invandrarbakgrund.⁵¹

I en studie från 2010 (Hunt och Gauthier-Loiselle (2010)) undersöks vilken effekt högkvalificerad invandring haft på patent och innovationer i USA, något som i förlängningen kan bidra till produktivitetstillväxt och därigenom ekonomisk tillväxt. Den empiriska analysen ger vid handen att invandrade står för 24 procent av patenten, vilket är dubbelt så stor del som deras andel av befolkningen och att denna överrepresentation helt och hållet förklaras av den nyss nämnda överrepresentationen av examina inom naturvetenskap och teknik inom invandrargruppen.⁵²

Hur sambandet mellan invandring och innovationstakten exakt ser ut beror naturligtvis på vilka som invandrar och vilka möjligheter de har att verka innovativt.

Andra bredare negativa tillväxteffekter?

Vi har gått igenom ett antal exempel på hur invandring kan få externa ekonomiska effekter. I flera fall, som till exempel genom invandrarföretagande, så finns både negativa och positiva externa effekter, där nettot är en empirisk fråga. Innan redovisningen av den empiriska litteraturen bör dock några möjliga negativa externa effekter nämnas som det har spekulerats om.

Den brittiske ekonomen Paul Collier, som tidigare ägnat en stor del av sin forskning åt utvecklingsfrågor, diskuterar i den aktuella boken *Exodus* (2013) vilka effekter migration får för migranterna själva respektive de länder de lämnar samt mottagarländerna. Collier drar slutsatsen att invandring ekonomiskt sett har mycket liten, hittills ofta positiv, påverkan på mottagarländerna och att det är de sociala effekterna som är av större betydelse. Invandring leder till en ökad mångfald som kan ha både positiva och negativa effekter för samhället. Om en ointegrerad grupp av invandrade skulle bli alltför stor riskerar samarbete och generositet mellan människor att undermineras, menar han.⁵³ Om de informella institutionerna, till exempel tillit mellan medborgarna, försämras skulle detta till exempel kunna ge upphov till mer korruption eller mer brottslighet och få negativa tillväxteffekter på sikt. Forskningen om

⁵⁰ Kerr och Kerr (2011), s 24.

⁵¹ Sanandaji och Wallen (2012), s 10.

⁵² Hunt och Gauthier-Loiselle (2010), s 33.

⁵³ Collier (2013).

huruvida detta faktiskt har skett i Sverige berörs i två parallella papper av Lisa Pelling och Julia Boguslaw.

Internationell forskning om bredare

tillväxteffekter

Forskningen kring invandringens ekonomiska effekter i Sverige har oftast fokuserat på rent fiskala effekter som invandrade själva ger upphov till. När det gäller invandringens bredare effekter på tillväxten har forskningen och den allmänna debatten, som vi påpekade i inledningen, haft mindre att säga. Detta håller dock på att förändras. Under de senaste åren har ett antal studier kommit om såväl globala ekonomiska effekter av migration som om hur denna påverkar produktivitet och tillväxt i enskilda länder. I detta avsnitt beskrivs några av de viktigaste.

Möjligen är inte heller den forskning som finns kring statsfinansiella effekter så övertygande som man kan få intryck av i debatten. Gordon H. Hanson, professor i ekonomi vid UCSD, pekar i en litteraturstudie (Hanson 2009) på två intressanta luckor i forskningen. Dels har den, menar han, fokuserat på löneeffekter av invandring och i stor utsträckning ignorerat invandringens effekter på inkomster av annat än arbete. ”There seems to be an implicit premise in existing research that knowing how immigration affects wages is sufficient to know how it affects national income.”⁵⁴

Dels har forskningen vad gäller de fiskala effekterna främst studerat de offentliga utgifterna och i betydligt mindre utsträckning undersökt vilka externa effekter som kan ge ökade intäkter. Detta gör det svårt att uppskatta den statsfinansiella nettoeffekten av invandringen.⁵⁵

Vad gäller de bredare tillväxteffekterna pekar även Hanson på att detta är ett område som behöver studeras mer. Däremot finns det gott om stöd för att migration ökar migranternas inkomster. Eftersom migranternas vinster är stora, medan mottagarländernas kostnader tycks vara små är det rimligt att anta att migration ökar den globala välfärden. ”No study suggests there are large negative consequences from global migration that would overturn this intuition.”⁵⁶

Ett exempel på hur invandring påverkar förmögenheter, och därigenom indirekt, kapitalinkomster kommer från en aktuell studie (Gonzalez och Ortega 2013) som tittat på hur

⁵⁴ Hanson (2009), s 202.

⁵⁵ Hanson (2009), s 202.

⁵⁶ Hanson (2009), s 201.

den mycket stora invandringen till Spanien påverkat efterfrågan och priserna på bostadsmarknaden under åren 2000-2010. Immigrationen ledde till en årlig ökning av den arbetsföra befolkningen med 1,5 procent. Detta gav i sin tur en ökning av bostadspriserna med 2 procent och antalet bostäder med 1,2 till 1,5 procent. Den stora invandringen bidrog därmed till den bostadsboom som Spanien upplevde och Gonzalez och Ortega hänför så mycket som en fjärdedel av de högre priserna och hälften av byggandet till invandringen.⁵⁷ Detta är den första studie som har gjorts av hur invandring påverkar bostadspriserna i ett europeiskt land.⁵⁸ ”As the stock of houses in a country is mainly owned by natives, this is a significant contribution of immigrants to native wealth.”⁵⁹ Det kan hävdas att bostadsboomen blev för omfattande, men studien sträcker sig till år 2010, då finanskrisen redan i viss mån deflaterat bubblan som uppstod på Spaniens finansmarknad.

Artikeln är hämtad ur ett specialnummer av *Journal of Regional Science* där forskare i flera olika artiklar redogör för vilka effekter invandring kan ha lokalt i städer. Framför allt studeras bostadsmarknaden och hur företag agerar vid ett stort inflöde av personer. Här ges några exempel på hur produktivitetsvinster av invandring kan se ut på mikronivå.⁶⁰

I det följande ska vi dock främst fokusera på hur invandring påverkar BNP och produktivitet i rika länder snarare än hur den gynnar migranter och därmed sannolikt den globala ekonomin. En mycket citerad artikel om detta publicerades av den kände amerikanske migrationsekonomen George Borjas (1995). Han diskuterar hur infödda i ett land tjänar på invandring genom att den invandrade arbetskraften kompletterar den inhemska. Vinsterna är ganska små men skulle bli större om de invandrade i högre utsträckning var mer kvalificerad arbetskraft.⁶¹ Vi kommer att se att den bilden stämmer väl med flera senare studier baserade på större datamängder och mer avancerade modeller än Borjas använde sig av.

Det finns olika metoder för att studera dessa frågor. Dels kan man göra statistiska analyser av länderpaneler där invandringens effekter skattas samtidigt som man försöker kontrollera för olika effekter. Dels kan man studera ett enskilt land, antingen genom att använda en så kallad jämviktsmodell som tar hänsyn till både mikro- och makroekonomiska effekter eller genom att göra branschjämförelser. Vi börjar med de studier som använder sig av den första metoden.

⁵⁷ Gonzalez och Ortega (2013), s 37.

⁵⁸ Ottaviano och Peri (2013), s 3.

⁵⁹ Ottaviano och Peri (2013), s 3.

⁶⁰ Ottaviano och Peri (2013).

⁶¹ Borjas (1995), s 5.

Internationella jämförelser

Boubtane och Dumont (2013): Produktivitetseffekter av invandring i OECD-länder

Denna studie börjar med att konstatera att invandring, i synnerhet arbetskraftsinvandringen, har ökat avsevärt de senaste decennierna till OECD-länderna och att immigranter i snitt utgjorde 12 procent av människor i arbete år 2007. Den åldrande befolkningen i många OECD-länder och 40-talisternas utträde från arbetsmarknaden innebär också att invandringen står för det stora nettotillskottet av arbetskraft. I Sverige, jämte flera stora invandringsländer som Kanada, Schweiz, Spanien och Storbritannien, beräknas den internationella migrationen stå för hela arbetskraftsökningen mellan 2005 och 2020.⁶²

Studien utgår ifrån nettomigrationströmmar. Det är väsentligt eftersom de arbetare som invandrar kan ha en annan sammansättning än de inrikesfödda som utvandrar.⁶³ Dessutom är informationen nedbruten på utbildningsnivå.⁶⁴ Att invandring genom en ”utbudschock” på arbetsmarknaden i sig påverkar den totala BNP-tillväxten råder det få tvivel om, däremot är det inte självklart hur den påverkar per capita-tillväxten.⁶⁵

Invandring kan å ena sidan förväntas påverka tillväxten positivt genom ett inflöde av humankapital och å andra sidan påverka denna negativ genom en utspädning av kapitalstocken per arbetare.⁶⁶ Boubtane och Dumont finner att den förra effekten dominerar den senare i de flesta OECD-länder, men att effekten av migrationen är ganska liten.

I genomsnitt för de 22 OECD-länderna innebär, allt annat lika, en enprocentig ökning i nettoinvandringen av utrikes födda en ökning av produktivitetstillväxten med ungefär en tiondels procentenhet.⁶⁷

Boubtane och Dumont har också för vart och ett av de ingående länderna i studien uppskattat vilka effekter en nettoökning av invandringen skulle få. Sverige hade under den aktuella perioden en årlig nettoinvandring av utrikes födda på 0,5 procent. Det placerar Sverige på en mediannivå vad gäller invandringen – tio länder hade en högre nettoinvandring och elva länder hade en lägre invandring. Om nettoinvandringen ökade med en procentenhet – det vill

⁶² Boubtane och Dumont (2013), s 2.

⁶³ Boubtane och Dumont (2013), s 5.

⁶⁴ Boubtane och Dumont (2013), s 11.

⁶⁵ Boubtane och Dumont (2013), s 2.

⁶⁶ Boubtane och Dumont (2013), s 2.

⁶⁷ Boubtane och Dumont (2013), s 3.

säga för Sveriges del tredubblades jämfört med den faktiska genomsnittliga invandringen under perioden – skulle det innebära en produktivitetsökning med 0,06 procentenheter. Detta är en ganska blygsam effekt jämfört med majoriteten av länderna i studien. Ungefär en tredjedel av länderna ser dock negativa effekter vilket Boubtane och Dumont förklarar med att invandrade i dessa länder inte har tillräckliga kunskaper relativt den inrikesfödda befolkningen för att positivt bidra till produktivitetstillväxten.⁶⁸

Eftersom länderna har olika stor andel invandring och en procentenhets ökning således är ett olika kraftigt tillflöde av arbetskraft redovisas också vilken effekt en 50-procentig ökning av nettoinvandringen av utrikesfödda skulle ge och resultatet är i nästan samtliga fall försumbart, för Sveriges del uppskattas produktivitetsökningen till 0,016 procentenheter.⁶⁹

Den andra uppskattning som redovisas på ländernivå rör de utrikesföddas utbildningsnivå och hur en ökning av denna påverkar produktiviteten. I Sverige har drygt en tredjedel (36,6 procent) av samtliga invandrade en eftergymnasial utbildning. Det är en relativt hög andel, här ligger endast Kanada, Irland och Storbritannien bättre till (och Australien på samma nivå). Det är länder som också har mer selektiva invandringsregler än Sverige. Om andelen eftergymnasialt utbildade invandrade relativt hela arbetskraften skulle öka med tio procent skulle det enligt skattningen ge en produktivitetstillväxt på 0,15 procentenheter.⁷⁰

Uppgifterna om utbildningsnivå är hämtade ur Statistiska Centralbyråns Arbetskraftsundersökning (AKU). Det kan vara intressant att komplettera bilden från Boubtane och Dumont något utifrån denna eftersom det är en ganska utbredd föreställning att invandrade har en lägre utbildning än befolkningen som helhet. Andelen invandrade med en eftergymnasial utbildning är alltså drygt en tredjedel, vilket är ungefär samma andel som i befolkningen som helhet (36 procent). Bland utrikes födda har dock en något högre andel (25 procent) endast en förgymnasial utbildning, jämfört med befolkningen som helhet (20 procent).⁷¹ Dessa uppgifter gäller dock samtliga invandrade, av dem som har invandrat under åren 2002-2006 har över 45 procent haft en eftergymnasial utbildning.⁷²

Men för att återgå till Boubtane och Dumonts slutsatser skulle alltså såväl en ökning av den totala invandringen, som en högre andel invandrade med postgymnasial utbildning, till

⁶⁸ Boubtane och Dumont (2013), s 16.

⁶⁹ Boubtane och Dumont (2013), s 16.

⁷⁰ Boubtane och Dumont (2013), s 16.

⁷¹ Källa: AKU, SCB.

⁷² Boubtane och Dumont (2013), s 27.

exempel genom en mer selektiv invandringspolicy, ge ett positivt bidrag till produktivitetstillväxten, även om det i båda fallen är relativt litet.⁷³

Ortega och Peri (2009)

Ortega och Peri undersöker invandring från 74 sändarländer till 14 mottagande OECD-länder under åren 1980-2005. Bland annat studeras hur inkomstskillnader mellan länder påverkar migrationsströmmarna och hur desamma påverkas av migrationslagstiftningen i mottagarländerna. De analyserar också effekten på löner, sysselsättning och BNP. De tar däremot inte hänsyn till de invandrades humankapital eller till nettomigrationsströmmar som Boubtane och Dumont (2013).

Ortega och Peri finner att invandringen ger ökad sysselsättning vilket indikerar att ingen utträngningseffekt av inhemsk arbetskraft sker.⁷⁴ Invandringen tycks i denna studie inte heller ha någon betydande effekt på den totala faktorproduktiviteten.⁷⁵ Sammantaget implicerar detta att invandringen inte har någon negativ effekt på snittlöner eller inkomst per arbetare på kort tid (ett år) eller på lång tid (fem år).⁷⁶ Invandringen tycks alltså inte ha några större negativa effekter för den inhemska arbetskraften i form av löner eller sysselsättning, utan däremot öka den totala sysselsättningen och ge en motsvarande ökning av BNP.

Ortega och Peri (2012)

I ett senare papper analyserar Ortega och Peri vilka effekter ett lands öppenhet – både vad gäller migration och handel – har på inkomster. Vad gäller invandring finner de att andelen invandrade i befolkningen har en signifikant och robust effekt på per capitainkomster på lång sikt.⁷⁷ Den visar sig också vara förvånansvärt stor. En skillnad mellan två länder i andelen invandrade på tio procentenheter motsvarar en faktor två i per capitainkomsten.⁷⁸ Författarna tolkar detta som att om Japan hade en andel invandrade som motsvarade den i USA så skulle landets per capitainkomster fördubblas. Den främsta förklaringen till att invandringen ökar inkomsterna är en ökad total faktorproduktivitet (vilket står i viss motsats till resultatet i deras tidigare studie). Den ökningen tycks i sin tur bero på att variationen i kompetenser på

⁷³ Flera länder som Kanada och Australien har till exempel en snabbare process för godkännande av högkvalificerad arbetskraft vilket ändrar selektiviteten i invandringen.

⁷⁴ Ortega och Peri (2009), s 3.

⁷⁵ Ortega och Peri (2009), s 4.

⁷⁶ Ortega och Peri (2009), s 26-27.

⁷⁷ Ortega och Peri (2012), s 3.

⁷⁸ Ortega och Peri (2012), s 3.

arbetsmarknaden ökar, vilket också gynnas av om de invandrade kommer från många olika länder.

Peri (2012)

Slutsatserna i Ortega och Peri (2012) stämmer också överens med de i Peri (2012). Där analyseras vilka effekter invandring haft på produktiviteten i olika amerikanska delstater. De finner inget stöd för att invandrade har konkurrerat ut inhemsk arbetskraft, vilket är ett vanligt antagande. Däremot hittar de en tydlig, positiv koppling mellan invandring och den totala faktorproduktiviteten.

Alesina, Harnoss och Rapoport (2013): Västståndseffekter av variation i födelseorter

Som vi såg tidigare finns det forskning som pekar på att invandring kan öka specialiseringen på arbetsmarknaden. Den här studien tittar på en mer generell variant av denna effekt, nämligen vilken betydelse variationen i födelseorter hos den totala befolkningen har för det ekonomiska väståndet. Först konstrueras ett index där spridningen i arbetskraften vad gäller ursprungsland rangordnas för 195 länder åren 1990 och 2000. Därefter studeras vilken effekt denna spridning har för den ekonomiska utvecklingen.⁷⁹ De finner en positiv korrelation mellan stor spridning i ursprung och produktivitet. Det gäller i synnerhet för invandrade från rikare länder med viss kulturell närhet.⁸⁰

Ruist (2013)

Om man bara studerar arbetsmarknadseffekter av invandring som sådan tar man inte hänsyn till att migranter har olika skäl för att invandra. I Sverige har vi under senare decennier haft en relativt hög flyktinginvandring, vilken kan tänkas ge andra effekter på arbetsmarknaden än arbetskraftsinvandringen. Joakim Ruist, vid Göteborgs universitet, har därför studerat arbetsmarknadseffekter av just flyktinginvandring mellan åren 1999 och 2007. Ruist ser inte att flyktinginvandringen påverkar inföddas sannolikhet att ha ett jobb. Detsamma gäller för tidigare invandrade från höginkomstländer. Däremot minskar flyktinginvandringen sannolikheten att tidigare invandrade från låg- och medelinkomstländer har ett jobb.⁸¹ Studier från bland annat USA har kommit fram till liknande resultat.

⁷⁹ Alesina m fl (2013), s 2.

⁸⁰ Alesina m fl (2013), s 2.

⁸¹ Ruist (2013), s 3.

Jämviktsstudier

I jämviktsstudierna utgår forskarna från modeller där utbud- och efterfrågan på arbetsmarknaden interagerar med kapitalmarknaden och offentliga finanser. Dessa modeller kalibreras sedan genom empiriska skattningar. Modellerna är således mer sofistikerade än länderpanelstudierna, men också mer känsliga för olika specificationsfel.

di Giovanni, Levchenko och Ortega (2012): Migrationseffekter på kort och lång sikt i mottagar- och sändarländer

Den här studien utgår ifrån tankeexperimentet att samtliga invandrade i alla OECD-länder tvingas att återvända till sina hemländer. Studien undersöker därefter vilken effekt detta skulle få för de kvarvarande infödda i varje land mätt som den genomsnittliga reala inkomsten per person. Detta är analogt med hur effekter av internationell handel brukar studeras.

Studiens huvudslutsats är att migration har positiva effekter för i stort sett alla både mottagar- och sändarländer. I vissa länder ger in/utvandringen vinster på tio procent på lång sikt.⁸² I de länder som skulle ”förlora” invandrade – typiskt rika OECD-länder – är effekterna ganska små på kort sikt, men på längre sikt syns stora välfärdsförluster i många länder. I snitt uppgår dessa till 2,4 procent lägre snittinkomster.⁸³ I de länder som skulle ”få tillbaka” invånare är effekterna likaledes negativa på såväl kort som lång sikt i de flesta fall – även om en del länder ser en positiv effekt på längre sikt. För dessa – ofta låg- och medelinkomstländer – förklaras den negativa effekten av att frånvaron av migration också innebär ett upphörande av remitteringar till landet. Detta mer än väger upp den positiva effekten som en ökad inhemsk marknad har. Det beror i sin tur på att migranter oftare rör sig från ett lågproduktivt till ett högproduktivt land, vilket ökar det effektiva arbetskraftsutbudet i världen.

I de ursprungliga mottagarländerna är det just effekten av en minskad marknad som ger en välfärdsförlust när de invandrade försvinner. Detta är tydligast för Australien som skulle förlora 23 procent av befolkningen och se sänkta snittlöner på 12 procent i det långa loppet.⁸⁴

Att länder som skulle förlora invandrade upplever små effekter på kort sikt medan de som skulle få större befolkning upplever störst effekter på kort sikt förklaras genom att det i de rikare länderna främst är lågproduktiva företag som skulle försvinna, medan

⁸² di Giovanni m fl (2012) s 27.

⁸³ di Giovanni m fl (2012) s 39.

⁸⁴ di Giovanni m fl (2012) s 19.

arbetskraftstillskottet i de fattigare länderna skulle absorberas av nya företag med en produktivitet under genomsnittet.

Även om rikare länder på kort sikt skulle se måttliga effekter finns det skillnader mellan länder i hur invandringen påverkar olika delar av arbetsmarknaden. Det finns länder där frånvaro av invandring ger välfärdsvinster i det korta loppet för den högkvalificerade arbetskraften medan det innebär förluster för lågkvalificerad arbetskraft, och tvärtom. Detta beror på hur invandrades och inföddas utbildningsnivåer förhåller sig till varandra. För Sveriges del ger dock en frånvaro av invandring en ganska liten effekt för båda grupperna i det korta loppet. I det långa loppet däremot uppskattas välfärdsförlusterna till 3,43 procent lägre löner i snitt för båda grupperna.⁸⁵

Till sist påpekar forskarna att invandringens relativt små välfärdsvinster i det korta loppet, i kombination med negativa fördelningseffekter för vissa grupper, kan påverka synen på invandringspolitiken. Vinsterna kommer i det långa loppet när företag utnyttjar fördelarna av en större marknad.

Izquierdo, Jimeno & Rojas: Tillväxteffekter av invandringen i Spanien

Spanien har under 2000-talet haft en mycket hög invandring. Under en tioårsperiod, från 1995 till 2006 ökade de invandrades andel av befolkningen från 1 procent till cirka 10 procent. Detta kan jämföras med Sverige där andelen invandrade under samma tidsperiod ökade från 10,6 procent till 12,9 procent.⁸⁶ Stora grupper invandrade kommer från länder som Rumänien och Marocko, som globalt sett är att betrakta som medelinkomstländer men som har en avsevärt lägre BNP per capita än Spanien. Flera Latinamerikanska länder är också välrepresenterade, främst Ecuador, Colombia och Bolivia.⁸⁷

En studie från Spanska Riksbanken (Izquierdo, Jimeno & Rojas 2008) undersöker vilka effekter invandringen haft på bland annat BNP, sysselsättning och produktivitet.

Studien utgår ifrån den faktiska invandringen under den nämnda perioden och den spanska statistikmyndighetens prognoser fram till 2050. Den vuxna befolkningen, över 16 år, delas in i fyra kategorier utifrån typ av arbete: kvalificerat icke-manuellt, okvalificerat icke-manuellt, kvalificerat manuellt och okvalificerat icke-manuellt arbete. Detta är viktigt eftersom de

⁸⁵ di Giovanni m fl (2012), s 39.

⁸⁶ Källa: SCB, befolkningsstatistik.

⁸⁷ Instituto Nacional de Estadística (2011).

invandrade i Spanien är överrepresenterade inom lågkvalificerade yrken.⁸⁸ Baserat på tillgänglig lönestatistik beräknas timlöner för olika åldersgrupper, nationaliteter och typer av arbete. Utifrån dessa data beräknas effekter av olika scenarier där invandringens omfattning, räntenivåer och den invandrade arbetskraftens yrkestyper varierar.

Jämfört med ett scenario utan invandring ger invandringen till Spanien en ökad sysselsättning per capita, men en minskad arbetsproduktivitet (mätt som BNP genom sysselsättning). Slutsatsen blir att BNP per capita är snarlik i båda scenarierna i tidsperiodens början, men skillnaden ökar efterhand. Jämfört med icke-invandringsscenario ger invandringen en ökad BNP per capita på 0,37 procent, 5,3 procent respektive 15 procent fram till åren 2005, 2020 och 2050.⁸⁹ Det ligger i linje med resultaten i di Giovanni, Levchenko och Ortega där frånvaro av invandring på kort sikt skulle innebära välfärd förluster på en halv procent och på lång sikt fem procents lägre snittinkomster.⁹⁰

För att studera effekterna av en större invandring tittar man också på ett scenario med dubbelt så hög invandring som den förväntade. Även här finner man en något ökad BNP per capita, trots att produktiviteten sjunker, tack vare en ökad sysselsättning per capita.⁹¹

Till sist tittar man på vilka effekterna skulle bli om invandringen i väsentligt högre grad än i basfallet skulle bestå av högkvalificerad icke-manuell arbetskraft och noterar då en avsevärd ökning av BNP per capita.⁹²

Sammanfattningsvis har invandringen till Spanien gett positiva, om än relativt små, effekter på BNP. Detta trots att den varit så pass omfattande, främst från medelinkomstländer och att Spanien dessutom hade en hög arbetslöshet under den undersökta perioden, särskilt åren innan sekelskiftet.

Lundborg och Segerström (2002)

Denna studie är inte en traditionell allmän jämviktsmodellskattning, utan bygger på en endogen tillväxtmodell där den tidigare utvecklingen av humankapital och teknisk utveckling avgör framtidens utveckling. Studien undersöker ”potentiella effekter av massmigration”. Studien publicerades 2002 och hade för Europas del främst en omfattande invandring från nya EU-länder i åtanke. De studerar vilken effekt en sådan skulle få på löner och BNI i

⁸⁸ Izquierdo m fl (2008) s 13.

⁸⁹ Izquierdo m fl (2008) s 22.

⁹⁰ di Giovanni m fl (2012) s 39.

⁹¹ Izquierdo m fl (2008) s 27.

⁹² Izquierdo m fl (2008) s 29.

mottagarländerna och sändarländerna. För rika länder finner Lundborg och Segerström att en ökad invandring skulle leda till lägre reallöner för den infödda arbetskraften, men en ökad BNI per capita.⁹³

Ottaviano, Peri och Wright (2013): Offshoring och invandring – sysselsättningseffekter av ökad internationalisering

Även om vi här i första hand tittar på studier om tillväxteffekter av invandring är det värt att nämna en aktuell och välgjord studie som undersöker effekter av ”offshoring”, utflyttning till andra länder, och invandring på den amerikanska arbetsmarknaden. Tidigare forskning har i flera fall studerat antingen vilken effekt offshoring har på förekomsten av inhemska jobb eller motsvarande effekt av invandring. Ottaviano m fl är relativt unik i det att den tittar på den sammantagna effekten av en ökad internationalisering i form av lägre kostnader för både offshoring och invandring.

Fördelen med detta är att offshoring och anställning av invandrade kan vara två olika alternativ som samtidigt står till buds för en arbetsgivare och som därmed konkurrerar med varandra.⁹⁴ Effekten av den ena kan alltså påverka effekten av den andra.

Tyler Cowen, professor i ekonomi vid George Mason University, spetsar till detta argument ytterligare när han diskuterar om lågkvalificerad arbetskraft i USA förlorar på ökad invandring.⁹⁵ Eftersom outsourcing och handel respektive invandring delvis är utbytbara riskerar en mer begränsad invandring att istället öka andelen jobb som läggs utomlands när det blir svårare att få tag på billig inhemsk arbetskraft. Lägre kostnader för invandring kan å andra sidan tänkas leda till att arbeten som annars skulle ha utförts i andra länder blir kvar i landet, vilket dessutom kan ge komplementära arbetsuppgifter.

Den tesen stöds också av Ottaviano m fl. I teorin kan lägre kostnader för såväl offshoring som invandring tänkas få effekten att efterfrågan på inhemsk arbetskraft minskar. Samtidigt kan man vänta sig att samma mekanismer ökar produktiviteten i de aktuella företagen vilket därigenom ökar efterfrågan på inhemsk arbetskraft. Möjligen, påpekar Ottaviano m fl, inte för samma typer av arbeten som har påverkats av den ökade internationaliseringen, men för just komplementära arbetsuppgifter.⁹⁶ Frågan är vilken som är den dominerande av dessa två typer av effekter.

⁹³ Lundborg och Segerström (2002), s 201.

⁹⁴ Ottaviano m fl (2013), s 1954.

⁹⁵ Cowen (2013).

⁹⁶ Ottaviano m fl (2013), s 1925.

När Ottaviano m fl studerar detta inom amerikansk tillverkningsindustri mellan åren 2000 och 2007 finner de att infödd arbetskraft inte tycks hotas av en ökad invandring eller offshoring. Tvärtom innebär en ökad andel icke-infödda anställda inom en bransch att den totala sysselsättningen där ökar ännu mer.⁹⁷ Framför allt är effekten tydlig när det gäller invandring. En enprocentig ökning av andelen invandrade inom en bransch ökar den totala sysselsättningen med närmare fyra procent.⁹⁸ Detta är, påpekar Ottaviano m fl, en betydande effekt, särskilt med tanke på att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin minskade under samma period.

'Produktivitetsökningseffekten' tycks alltså motverka 'ersättningseffekten' så att jobben för infödda blir fler med en ökad globalisering i bemärkelsen offshoring och migration.

⁹⁷ Ottaviano m fl (2013), s 1950.

⁹⁸ Ottaviano m fl (2013), s 1950.

Slutsatser

Invandringsdebatten, och även en del av forskningen, i Sverige har ofta utgått från de effekter som kan observeras hos invandrade själva, eller mycket lokalt. Där finns en parallell till diskussionen om effekter av rationalisering. Det finns otaliga studier som visar att rationalisering har kostat jobb och pressat löner där det sker. Under tidigare århundraden fanns också ekonomer som därav drog slutsatsen att maskiner måste vara dåliga för ekonomin som helhet. Numera är det vedertagen att partiella effekter av rationalisering i vissa delar av ekonomin just är partiella. När de indirekta och bredare mekanismerna, så kallade allmänna jämviktseffekter, väl har verkat tenderar resultaten för en ort eller ett land vara de motsatta.

Många ekonomer som visar på negativa effekter av invandring på mikronivå är också fullt medvetna om att dessa står mot positiva effekter på makronivå. En illustrativ studie av Bernt Bratsberg och Oddbjørn Raaum kommer till exempel fram till att invandring haft en lönedämpande effekt i byggbranschen i Norge.⁹⁹ Samtidigt är författarna tydliga med att det mot deras skattade löneeffekter i byggbranschen står positiva effekter för övriga ekonomin, i form av lägre inflation, som via flera kanaler också ökar reallöner och sysselsättning på andra håll. Dessutom byggs det förstås mer om priserna för att bygga är lägre.

Slutsatsen av forskningsgenomgången i detta papper är att man inte kan uttala sig om konsekvenser av invandring baserad på mikrostudier som på individ eller bostadsområdesnivå undersöker samband mellan andelen invandrade och sociala utfall. Mot den bakgrunden måste också studier som ofta anförs i diskussion tolkas.

Det snabbt växande antal studier som finns kan bäst sammanfattas så att invandring ger små effekter på ekonomisk tillväxt, och att dessa, om något, är svagt positiva även för Sveriges del. Till det kan läggas att effekterna tycks kunna bli betydligt mer positiva om invandringspolitiken, integrationspolitiken, samt arbetsmarknads- och tillväxtpolitiken utformas rätt. Möjligen har Schweiz varit ett gott exempel på detta.

⁹⁹ Bratsberg och Raaum, (2012).

Referenser

- Alesina, A, J Harnoss och H Rapoport (2013), "Birthplace Diversity and Economic Prosperity", NBER Working Paper 18699.
- Amuedo-Dorantes, C och S de la Rica (2011), "Complements or substitutes? Task specialization by gender and nativity in Spain", *Labour Economics*, vol 18, s 697-707.
- Arbetsförmedlingen (2013), "Utlandsrekrytering och arbetskraftsinvandring – Resultat från en enkätundersökning bland arbetsgivare", Arbetsförmedlingen, URA 2013:5.
- Bentolila, S, J J Dolado och J F Jimeno (2008), "Does immigration affect the Philips curve? Some evidence for Spain", *European Economic Review*, vol 52, s 1398-1423.
- Borjas, G J (1995), "The Economic Benefits from Immigration", *Journal of Economic Perspectives*, vol 9, s 3-22.
- Boubtane och Dumont (2013), "Immigration and economic growth in the OECD countries 1986-2006: A panel data analysis". Centre d'Economie de la Sorbonne Working Papers.
- Bratsberg, B och O Raaum (2012), "Immigration and Wages: Evidence from Construction", *The Economic Journal*, vol 122, s 1177-1205.
- Ceder, P (2010), "Utländska talanger bäddar för svensk spelsuccé", Svenskt Näringsliv, Stockholm.
- Collier, P (2013), "How to have a sensible conversation about immigration", New Statesman, 21 november 2013.
- Cowen (2013), "Do low wages for unskilled workers weaken the case for more immigration?", Marginal Revolution (blogg), 26 maj 2013.
- Dustman, C och T Frattini (2013), "The Fiscal Effects of Immigration to the UK", CReAM Discussion Paper 22/13, London.
- Efendic, N, F W Andersson och K Wennberg (2012) "Tillväxt i företag ledda av personer med utländsk härkomst i Sverige" i *Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2012*, Statistiska Centralbyrån, Örebro.
- Ekberg (2011), "Will Future Immigration to Sweden Make it Easier to Finance the Welfare System?", *European Journal of Population*, vol 27, s 103-124.
- Gerdes, C och E Wadensjö (2010), "Post-Enlargement Migration and Labor Market Impact in Sweden", kapitel 7 i Kahanec, M och K.F. Zimmermann (red), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*, Springer –Verlag, Bonn.
- di Giovanni, J, A A Levchenko och F Ortega (2012), "A Global View of Cross-Border Migration", CReAM Discussion Paper Series no 18/12.
- Gonzalez, L och F Ortega (2013), "Immigration and Housing Booms: Evidence from Spain", *Journal of Regional Science*, vol 53 s 37-59.
- Hanson, G (2009), "The Economic Consequences of the International Migration of Labor", *Annual Review of Economics*, vol 2009:1 s 179-207.
- Hatzigeorgiou, A och M Lodefalk (2012), "Utlandsfödda främjar företagets utrikeshandel", Ekonomisk debatt, vol 5, s 45-47.
- Hunt, J och M Gauthier-Loiselle (2010), "How Much Does Immigration Boost Innovation?", *American Economic Journal: Macroeconomics*, vol 2, s 31-56.

- Hugo, C (2013), "Skogsröjare blev årets nybyggare", *Svenska Dagbladet*, 22 oktober 2013.
- Instituto Nacional de Estadística (2011), "Advance del Padrón municipal a 1 de enero de 2011", Notas de prensa.
- Izquierdo, M, J F Jimeno och J A Rojas (2008) "On the aggregate effects of immigration in Spain", Documentos de Trabajo N.o 0714, Banco de España.
- Kerr, S P och W R Kerr (2011), "Economic Impacts of Immigration: A Survey", *Finnish Economic Papers*, vol 24:1.
- Lach, S (2007), "Immigration and Prices", *Journal of Political Economy*, vol 115, s 548-587.
- Liebig, T, S Kohls och K Krause (2012), "The labour market integration of immigrants and their children in Switzerland", OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 128.
- Lodefalk, M (2013), *Tackling Barriers to Firm Trade. Liberalisation, Migration and Servicification*, Doctoral Dissertation, Örebro Universitet.
- Lundborg, P och P S Segerström (2002), "The growth and welfare effects of international mass migration", *Journal of International Economics*, vol 56, s 177-204.
- OECD (2013) *International Migration Outlook 2013*, OECD Publishing.
- Ortega, F och G Peri (2009), "The Causes and Effects of International Migrations: Evidence from OECD Countries 1980-2005", NBER Working Paper 14833.
- Ortega, F och G Peri (2012), "Migration, Trade and Income", IZA Discussion Paper 7325.
- Ottaviano, G och G Peri (2013), "New Frontiers of Immigration Research: Cities and Firms", *Journal of Regional Science*, vol 53, s 1-7.
- Ottaviano, G, G Peri och G C. Wright (2013), "Immigration, Offshoring and American Jobs", NBER Working Paper 16439.
- Peri, G (2012), "The Effect of Immigration on Productivity: Evidence from U.S. States", *The Review of Economics and Statistics*, vol 94(1), s 348-358.
- Peri, G och C Sparber (2009), "Task Specialization, Immigration, and Wages", *American Economic Journal: Applied Economics*, vol 1(3), s 135-169.
- Ruist, J (2013), "The labor market impact of refugee immigration in Sweden 1999-2007", SULCIS Working Paper 2013:1.
- Sanandaji, N och F Wallen (2012), "Kampen om talangerna: En politik för ökad invandring av högkvalificerad arbetskraft", Svenskt Näringsliv.
- SCB (2012), "Yrkesregistret med yrkesstatistik 2010: Var tredje Buss- och spårvagnsförare född utanför Norden", pressmeddelande från SCB nr 2012:71.
- SCB (2013), "Yrkesstrukturen i Sverige 2011", Statistiska meddelanden (AM 33 SM 1301).
- Sriskandarajah, D, L Cooley och H Reed (2005), "Paying their way: The fiscal contribution of immigrants in the UK", Institute for Public Policy Research, London.
- Socialstyrelsen (2013), "Nationella planeringsstödet 2013 – tillgång och efterfrågan på visa personalgrupper inom hälso- och sjukvård samt tandvård".

Sveriges radio (2013), "Milan Rupertsson fick priset Årets nybyggare", Sveriges Radio, 22 oktober 2013.

Tett, Gillian (2013), "A Lone Star in the immigration debate", *Financial Times*, 29 november 2013.

Tillväxtverket (2013), "Företagare med utländsk bakgrund. Entreprenörskapsbarometern", Tillväxtverket, Stockholm.

Zachariadis (2012), "Immigration and international prices", *Journal of International Economics*, vol 87(2), s 298-311.